

تاریخ نقد جدید

(جلد سوم)

رنه ولك

ترجمه سعید ارباب شیرانی

انتشارات نیلوفر

فهرست

۷	پیشگفتار مترجم
۹	پیشگفتار بر جلد‌های سوم و چهارم
۱۳	مقدمهٔ جلد‌های سوم و چهارم
۲۱	فصل اول: نقد در فرانسه پیش از ۱۸۵۰
۶۷	فصل دوم: سنت بُو
۱۱۳	فصل سوم: نقد در ایتالیا از اسکالوینی تا تِنکا
۱۲۹	فصل چهارم: نقد در انگلستان
۱۳۶	تامس کارلایل
۱۵۸	تامس دکوئینسی
۱۶۹	لی هانت
۱۷۶	تامس بینگتن
۱۸۴	جان استوارت میل
۱۸۹	جان راسکین
۲۰۷	فصل پنجم: نقد در ایالات متحد
۲۱۰	ادگار الن پو
۲۲۳	رالف والدو امرسن
۲۳۸	استعلائیان دیگر

۲۴۵	فصل ششم : منتقدان آلمان از گریلپارتسر تا مارکس و انگلس
۲۴۵	از گریلپارتسر تا بورنه
۲۵۷	هاینرش هاینه
۲۶۷	آلمان جوان
۲۷۲	گئورگ گو تفرید گروینوس
۲۸۱	هگلیان
۲۹۴	فریدریش هبل
۳۰۰	آرنولد روگه
۳۰۴	مارکس و انگلس
۳۱۳	فصل هفتم : نقد در روسیه
۳۱۷	ویساریون بلینسکی
۳۴۱	کتاب شناسیها و یادداشتهای مؤلف
۴۴۹	فهرست آثار به ترتیب زمانی
۴۵۷	تعلیقات و توضیحات مترجم
۴۷۱	واژه نامه
۴۸۷	فهرست نامها
۵۰۱	فهرست عنوان کتابها و مقالات
۵۰۷	فهرست موضوعی

فصل اول: نقد در فرانسه پیش از ۱۸۵۰

نئوکلاسیسیسم متحجر به تدریج در فرانسه از میان رفت، و رمانتیسم عاطفی که جای آن را گرفت چندان چیزی جز معیار احساس و رهایی از سیطره قواعد در چپته نداشت. لکن، حتی پیش از بازگشت سلطنت (۱۸۱۵)، اندیشه‌های تازه در همه جا جوانه زد و ناگهان انواع گونه‌های نقد پدید آمد. در این زمان با جهش نقد به جلو و در مسیری واحد مواجه نیستیم، بلکه شاهد انتشار آن به تمام زوایای عالم اندیشه‌ایم. در نوشته‌های سنت‌پو، مردی که در غایت امر از میان این آشوب سر بر می‌آورد، آثار کشمکش‌های دوران جوانی‌اش را می‌توان دید. اگر با پیشینیان بی‌واسطه و معاصران او آشنا شویم، نظرهای او را بهتر درک خواهیم کرد. لکن ایشان به خودی خود نیز شایان توجه‌اند، زیرا تاریخ ادبی فرانسه را بنیان نهادند، نظریه شعر سمبولیستی^۱ را به ضابطه درآوردند، خواستار آفرینش ادبیاتی شدند که در خدمت اجتماع باشد و مکتب هنر برای هنر را تأسیس کردند.

فرانسه سنت بزرگ نگارش تاریخ فرهنگی را از قرن هجدهم به ارث برد. دوبونال^۲ این سنت را به ادبیات تعمیم داد و آن را در تعبیر معروف خویش خلاصه کرد: «ادبیات بیان جامعه است». (۱) مادام دوستال^۳ نیز در ۱۸۰۰ در کتاب درباره ادبیات طرحی نسبتاً مبهم درباره تاریخ ادبیات و تأثیر اجتماع بر تکوین آن ارائه کرده بود. پس از آن، پروسپر دو برانت^۴

1. symbolist

۲. Louis-Gabriel-Ambroise De Bonald (۱۷۵۴-۱۸۴۰)، فیلسوف و سیاستمدار فرانسوی. خردمداری سده هجدهم را تقبیح می‌کرد و آن را مایه بروز فتور در سازمان اجتماع و وقوع انقلاب ۱۷۸۹ می‌دانست. در نظر او فرد را جامعه می‌سازد و اصول حیات اجتماعی مبتنی بر سنت و زبانی است که مشیت الهی را به ما ابلاغ می‌کند. ۳. Madame de Staël ← فصل هشتم، جلد دوم این تاریخ.

4. Prosper de Barante

در کتاب درباره ادبیات فرانسه تا قرن هجدهم^۵ (۱۸۰۹) تأثیر ادبیات را بر جامعه به صورتی به مراتب ملموستر بررسی کرد. برانت که با مادام دوستال آشنا ولی در زمان نگارش کتاب خویش از مقامات حکومت ناپلئون بود، بر آن است تا به مناقشه مربوط به علل و اسباب انقلاب فرانسه از منظری تازه بنگرد. تندرویهای مخرب فرزندان^۶ را تقبیح می‌کند و بر ضد مفروضات فلسفه اصالت حس^۷ از دیدگاهی که تا حدودی مبتنی بر آرای کانت است به استدلال می‌پردازد؛ لکن معتقد است که ولتر^۸ یا روسو^۹ مسبب انقلاب نبودند، بلکه نوشته‌های فرانسویان در قرن هجدهم «علائم بیماری عمومی» است. ادیبان و نویسندگان، سخنگوی ناراضی و آشوبی شدند که خودکامگی و تاریک‌اندیشی حکومت بوربونها به وجود آورده بود. فلسفه قرن هجدهم همانا «روح عامه ملت است که آن را در آثار نویسندگان نیز می‌بینیم.» کتابهای آنها «نه فقط از عامه تأثیر پذیرفته، بلکه چنان است که گویی عامه مردم آنها را نوشته‌اند.» (۲) برانت، در پیشگفتاری که در ۱۸۲۴ به کتاب خود افزود، به ضابطه‌ای شایان توجه اشاره می‌کند حاکی از اینکه در قرن هجدهم ادبیات «وسیله ابراز عقیده و یکی از عناصر تشکلی سیاسی شده بود و در غیاب نهادهای معمول، ادبیات به صورت نهاد درآمد.» (۳) لکن نظر بصیرت‌آمیز او در این باره که ادبیات نهادی اجتماعی است در حد نظر باقی می‌ماند و نیروی محرک تألیف تاریخی واقعی نمی‌شود. برانت در خود کتاب به اجمال به نویسندگان عمده می‌پردازد و هر یک را در چارچوبی کلی معرفی می‌کند. ستایش سخاوتمندانه‌اش از منتسکیو^{۱۰}، ارزیابی حاکی از بی‌اعتنایی‌اش راجع به ولتر و روسو، و ناسزاگوییهای خشونت‌آمیز نسبت به دیدرو^{۱۱} نشانه‌های علایق اوست. برانت در بحثی که در زمینه نقد می‌کند، آگاهی عمیق خود را نسبت به آیین جدید نشان می‌دهد: نظریه تقلید و مفهوم زبان در حکم نظامی بر ساخته از نشانه‌های ثابت و تمایز میان اندیشه و سبک را رد می‌کند. لاهارپ^{۱۲} را به جهت نادیده انگاشتن «اوضاع و احوال»^{۱۳} نویسندگان سرزنش می‌کند. (۴) اما از نظر لحن و سبک، در این کتاب اثری از آنچه بعداً برانت در تاریخچه دوکهای

5. De La Litterature Française au Xviiiè siècle

۶. les philosophes ← جلد اول این تاریخ، ص ۴۳۱-۴۳۲.

7. sensualism

۸. Voltaire (François-Marie Arouet) ← فصل دوم، جلد اول این تاریخ.

۹. Jean-Jacques Rousseau ← جلد اول این تاریخ، ص ۱۰۷-۱۰۹ و جز آن.

۱۰. Charles-Louis de Secondat, Baron de Montesquieu (۱۶۸۹-۱۷۵۵)، فیلسوف و حقوقدان و

ادیب فرانسوی. مهمترین تألیف او، روح القوانین، به فارسی ترجمه شده است.

۱۱. Denis Diderot ← فصل سوم، جلد اول این تاریخ.

۱۲. Jean-François de La Harpe ← جلد اول این تاریخ، ص ۱۱۲-۱۱۶.

بورگونی^{۱۴} (۱۸۲۴-۱۸۲۷) می‌نویسد یافت نمی‌شود؛ در کتاب اخیر، که نوعی تجدید خاطرات قرون وسطی است، متون وقایع‌نامه‌های فرواسار^{۱۵} و کُمین^{۱۶} را جهت ایجاد تأثیر روایی و بصری و فارغ از هرگونه تحلیل و «آرمان» صریحی که محور اصلی کتاب پیشین است تقریباً کلمه به کلمه نقل می‌کند.

فرانسوا گیزو^{۱۷} (۱۷۸۷-۱۸۷۴) نیز با براهین عینی از فکر تأثیر جامعه بر ادبیات دفاع کرد. گیزو کار خود را با بررسی‌هایی ادبی آغاز می‌کند: گزارش‌هایی دربارهٔ تبعات آلمانیها، شرح احوال و اوضاع زمان کرنی^{۱۸} (۱۸۱۳) با تأکید بر اوضاع زمان او، (۵) و مقدمه بر چاپ تجدید نظر شدهٔ ترجمهٔ لوتورنور^{۱۹} از آثار شکسپیر (۱۸۲۱). در این مقدمه تأکید می‌کند که «ادبیات نمی‌تواند از انقلابات ذهن آدمی برکنار باشد، بلکه ناگزیر است که همراه با آن حرکت کند». «نظام کلاسیکی زایدۀ شیوۀ زیستی و آداب زمان خویش بود. آن دوران سپری شده است.» در فرانسه، به موازات پیدایش نظام متحجّر طبقاتی، در میان انواع ادبی نیز جدایی آشکاری پدید آمد؛ در انگلستان، «پناهگاه آداب و آزادیهای ژرمنی»، اختلاط انواع ادبی از قرون وسطی باقی ماند. نوع نمایشی جدید «پردامنه و آزاد خواهد بود، ولی نه فاقد اصول و قوانین.» (۶) ظاهراً این نوع نمایشی از قیاس سلطنت مشروطه، یعنی توازن صحیح میان خودکامگی و هرج و مرجی پیروی می‌کند که گیزو، در مقام دولتمرد و مورخ تمدن، در سراسر حیات خویش از آن دفاع کرد.

در نظر مادام دوستال و برانت و گیزو و استاندال^{۲۰}، و حتی ویکتور هوگو^{۲۱} در پیشگفتار بر کرومول (۱۸۲۷)، مفهوم کلّی تاریخ عبارت از طرح پیشرفت و کمال‌پذیری در توالی علیّی

14. *Histoire des Ducs de Bourgogne*

۱۵. Jean Froissart (۱۳۳۷-پس از ۱۴۰۴)، شاعر و وقایع‌نگار فرانسوی که وقایع‌نامه‌هایش (*Chroniques*) حاوی شواهد ارزشمند دربارهٔ خلیقات اجتماعی و نگرش‌های سیاسی زمان است.

۱۶. Philippe de Comynes (۱۴۴۷-۱۵۱۱)، خاطره‌نویس و دولتمرد فرانسوی. خاطرات او (*Mémoires*)، که به سبکی غالباً محاوره‌ای نوشته شده، حاوی تحلیل و اظهارنظر دربارهٔ رویدادهای مهم و رجال برجستهٔ زمان است.

۱۷. François Guizot، دولتمرد و مورخ و دانشگاهی و مؤلف فرانسوی.

۱۸. Pierre Corneille (۱۶۰۶-۱۶۸۴)، از بزرگترین نمایشنامه‌نویسان فرانسه.

۱۹. Pierre Le Tourneur (۱۷۳۶-۱۷۸۸)؛ مترجم فرانسوی. ترجمه‌های متنور او از اشعار مکتب انگلیسی شاعران «گورستان» (جلد اول این تاریخ، ص ۴۱۹) این شاعران را در بزرگوارترین مشهور کرد. ترجمهٔ اشعار اوسیان (*Poésies galliques, 1777*)؛ و ترجمهٔ متنور نمایشنامه‌های شکسپیر (۲۰ جلد، ۱۷۷۶-۱۷۸۲) مهمترین آثار اوست.

۲۰. Stendhal (Henri Beyle) ← فصل نهم، جلد دوم این تاریخ.

۲۱. Victor Hugo ← فصل نهم، جلد دوم این تاریخ.